

תמצית חפץ חיים

מסודר לפי סדר
הלימוד היומי
כחצי דקה ביום

תמצית
חפץ חיים

מסודר לפי סדר
הלימוד היומי

כחצי דקה ביום

ניסן תשפ"ב

© כל הזכויות שמורות

***

מהדורה קמא להגהה וביקורת
נשמח לקבל הערות, הארות והוספות למייל:
chafetzchaimkatzar@gmail.com

הסכמה מאת המרא דאתרא הגר"נ הכהן קופשיץ שליט"א

RABBI NOSSON HAKOHEN
KOPSHITZ
RABBI OF THE ORTHODOX COMMUNITY
NACHLA UMENUCHA - BET SHEMESH

הרב נתן הכהן קופשיץ
רב דקהילת החרדים
נחלה ומנוחה - בית שמש

בס"ד, יום ג' ניסן תשפ"ב

כבוד הבה"ח יעקב ישראל בהרה"ג ר' שלו' פערל שליט"א
ראיתי את הקונטרס "תמצית חפץ חיים" שמוציא לאור לכבוד הבר מצוה
שיתקיים ביום ז' ניסן הבעל"ט והוא חיבור מועיל מאוד לצעירים וזקנים, שיהי'
בקלות לעבור על ענין לה"ר של הגה"ק החפץ חיים.
וד' יזכה לעוד חיבורים בתוה"ק לקיים כל מצוותיו.
ושה"ל זה הקדמה טובה להשתמש עם הפה רק ללימוד תוה"ק.
בהוקרה רבה
נתן הכהן קופשיץ

בס"ד. יום ה' ניסן תשפ"ב

כבוד הבה"ח יעקב ישראל בהרה"ג ר' שלו' פערל שליט"א
ראיתי את הקונטרס "תמצית חפץ חיים" שמוציא לאור לכבוד הבר מצוה
שיתקיים ביום ז' ניסן הבעל"ט והוא חיבור מועיל מאוד לצעירים וזקנים, שיהי'
בקלות לעבור על ענין לה"ר של הגה"ק החפץ חיים.
וד' יזכה לעוד חיבורים בתוה"ק לקיים כל מצוותיו.
ושה"ל זה הקדמה טובה להשתמש עם הפה רק ללימוד תוה"ק.

בהוקרה רבה
נתן הכהן קופשיץ

תוכן העניינים:

9	הקדמה
9	פתיחה להלכות לשה"ר ורכילות
10	לאוין
11	עשין
12	ארורין
13	הלכות לשון הרע
13	כלל א'
13	כלל ב'
14	כלל ג'
15	כלל ד'
15	כלל ה'
16	כלל ו'
17	כלל ז'
18	כלל ח'
19	כלל ט'
19	כלל י'
21	הלכות רכילות
21	כלל א'
21	כלל ב'
22	כלל ג'
22	כלל ד'
22	כלל ה'

23 ..... כלל ו'

23 ..... כלל ז'

23 ..... כלל ח'

24 ..... כלל ט'

26 ..... ציורים

26 ..... ציור ראשון

26 ..... ציור שני

26 ..... ציור שלישי

הקדמה לספר 'תמצית חפץ חיים':

שנינו במס' אבות פ"ג משנה ח' "רבי מאיר אומר כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו וכו'", ולפיכך עמלו קדמונינו ז"ל בכל הדורות למצוא דרכים נאותות על מנת שנוכל לשמור ולנצור בלבבנו את אשר למדנו, ואכן רבי מאיר הנזכר לעיל, בגמ' פסחים (ג' ע"ב) הורה לנו דרך אחת האוצרת בתוכה את הסגולה של זכרון וקיום הנלמד - "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה", ופרש"י שם וז"ל: "לפי שמתקיימת גירסא שלה יותר מהארוכה".

ויש להוסיף, דדרך זו של רבי מאיר אינה רק שומרת את הנלמד כבר, אלא אף מלבנת ומבהירה את הנלמד, ולכן איתא בגמרא (עירובין יג' ע"ב) "למה נקרא שמו רבי מאיר, שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה", ויש לומר דזה הוא על ידי שהיה מלמד את תורתו לפי דרכו בבהירות ובפשטות.

על כן נתתי אל ליבי בס"ד לתמצת בקצרה ובבהירות את ספר 'חפץ חיים' שהוא שולחן ערוך להלכות לשון הרע ורכילות החמורות ביותר, כמבואר בהקדמת החפץ חיים לספרו, דבכך יוכל הלומד בספר לדעת אותו בבהירות, ולא תשכח ממנו.

וסידרתי ספר זה ע"פ סדר הלימוד היומי התמידי (שמסיימים בו את הספר ג' פעמים בשנה), שתיקן הגה"צ ר' יהודה זאב סגל זצ"ל, שהבטיח הבטחה נדירה ביותר כי "אין משפחה בעולם שלומדים שתי הלכות ביום, שלא ראו איזושהי ישועה בענייניהם".

ובכך, ע"י לימוד של כחצי דקה ביום, יהיה בידכם כל ספר 'חפץ חיים' בצורה בהירה ומסוכמת.

אמנם, מכיון וסיכום זה הינו מתומצת ומקוצר, אפשר כי יהיו פרטים אשר לא נכללו בתוך ה'תמצית', וע"כ אין בכוונתי להורות חלילה הלכה לרבים דרך סיכום זה, אלא ודאי נכון ללמוד קודם את הספר 'חפץ חיים' ע"מ לעיין ולראות את ההלכה במקור ובהרחבה.

ולסיום, ארצה להודות לק-ל אדון הכל שנתן בי את הכח להתחיל ולגמור בכת'בת ספר זה; ולהורי' היקרים שתמיד עומדים לימיני, וגם סייעו ועזרו לי בכת'בת ועריכת ספר זה בשמחה רבה; ולחברי' שעודדו אותי לא מעט.

תודה רבה!

יעקב ישראל בן אאמו"ר שלום פרל

ידיעות נחוצות ללומד:

- א.** במסלול הלימוד יש הדגשה כהה והדגשה בהירה. הדגשה כהה מסמן שכאן מסתיים הלימוד של אותו יום. והדגשה בהירה מסמן שיש פעמים שממשיכים ולומדים גם את ההלכות של היום הבא (כגון בפעמים שבשנה פשוטה ממשיכים ובשנה מעוברת מפסיקים, או כשיש חודש חסר שבו ממשיכים ללמוד גם את ההלכות של היום ה' בחודש).
- ב.** בכל מקום שנוסף שלוש נקודות (...) אחרי ציטוט או פסוק - כוונתו שיש המשך לציטוט או לפסוק.
- ג.** המספר את הלשוה"ר נקרא בספר 'המספר' או 'המדבר' וכד'. ומי שמדברים עליו נקרא 'המדובר'.

הקדמה

שנה פשוטה: א' תשרי, א' שבט, א' סיון
שנה מעוברת: א' תשרי, י"א שבט, כ' אייר

בזמן ביהמ"ק היה ניתן לקיים את כל תרי"ג המצוות (וע"י זה הושלם כל הגוף הרוחני שבאדם), וכיון והתגבר עוון לשוה"ר בינינו, נחרב ביהמ"ק ומאז מפסקת חומת ברזל בין ישראל להקב"ה ואין תפילותינו מתקבלות.

וחטאינו הם שגרמו לגלות, ונגזר על ישראל שיהיו אלף שנים בגלות, וכבר עברו יותר מאלף ושמונה מאות שנה, וכיון שאנו חוטאים אין הקב"ה משרה שכינתו בתוכנו.

שנה פשוטה: ב' תשרי, ב' שבט, ב' סיון
שנה מעוברת: ב' תשרי, י"ב שבט, כ"א אייר

ואיך ניגאל אם לא נתקן פגם זה (שהרי זה עיקר סיבת גלותנו), ואיך יוכלו לחול עלינו ברכותיו של הקב"ה אם לא נתקן פגם זה שנא' עליו "אָרוּר מִכָּה רַעְיָהוּ בַּפֶּתֶר".

והעובר על עוון זה הוא ככופר בעיקר ונפרעים ממנו בעוה"ז ובעוה"ב. וגורם שיהיו ישראל נרדים בפרך.

שנה פשוטה: ג' תשרי, ג' שבט, ג' סיון
שנה מעוברת: ג' תשרי, י"ג שבט, כ"ב אייר

ועוון זה גורם לַמְּוֹת בעולם (כדאיתא בזוהר). ומונע מדיבורי הקודש לעלות למעלה (כי רוח הטומאה מקדימה ומטמאת את המילים הקדושות). וכן, שע"י זה הוא ממעט מהאור שבעולם.

שנה פשוטה: ד' תשרי, ד' שבט, ד' סיון
שנה מעוברת: ד' תשרי, י"ד שבט, כ"ג אייר

זמה שיש הרבה הנכשלים בזה, אולי הוא משום שהיצר מפתה שאין דבר זה נכלל באיסור לשוה"ר או שאין איסור לדבר על פלוני, או שאומר שהכל אסור (ואז האדם לא יהיה מסוגל). ויש גם הרבה שלא יודעים את ההלכות של קבלת לשוה"ר (שזה אסור אפי' רק לקבל בלב).

שנה פשוטה: ה' תשרי, ה' שבט, ה' סיון
שנה מעוברת: ה' תשרי, ט"ו שבט, כ"ד אייר

הספר מחולק לב' חלקים: א'. הל' לשוה"ר. ב'. הל' רכילות (ויש גם חלק שלישי שבו מובאים מאמרי חז"ל וזוה"ק על עניני לשוה"ר).

ספר זה נקרא 'חפץ חיים' כדכתי' "מִי הָאִישׁ הַחָפֵץ חַיִּים...". ההלכה בקצרה ממה שיוצא לאחר בירור הדברים נקרא בשם 'מקור החיים', והביאור המורחב על זה נקרא 'באר מים חיים'.

שנה פשוטה: ו' תשרי, ו' שבט, ו' סיון
שנה מעוברת: ו' תשרי, ט"ז שבט, כ"ה סיון

כדי להבין את ההלכה לאשורה יש לעיין בכל הכללים הקשורים לענין הנלמד.

ואולי ע"י שילמדו הרבה מספר זה לא ישלוט היצר בזה העוון.

שנה פשוטה: ז' תשרי (בשאר הימים ממשיך)
שנה מעוברת: ז' תשרי (בשאר הימים ממשיך)

ומצוי שמובא ההלכה מספר 'שערי תשובה', אפי' שזה ספר מוסר, כי דבריו מכוונים להלכה.

ואפי' שיש אנשים שילמדו מספרי את הקולות ולא ידקדקו בפרטיהם, בכ"ז כתבתי אותו בשביל הרוצים לדעת את ההלכה לאשורה.

ואין אומרים 'מוטב שיהיו שוגגין...' (שעדיף לא לדעת את ההל' באיסורי דאורייתא כגון לשוה"ר, גזל ושבת), ומכך שבתורה ובגמ' מובאים דיני לשוה"ר רואים שאין אומרים בזה 'מוטב...' וכן, ראוי שידעו את ההל' כדי שאפי' אם יעברו על לשוה"ר שלא יִחַשְׁבוּ כ'בעלי לשוה"ר' (שזה מדבר על מי שעוון לשוה"ר נעשה אצלו כהפקר), וכן, ראוי לדעת את ההל' כדי שמי שיכשל בעוון לשוה"ר שידע לחזור בתשובה.

פתיחה להל' לשוה"ר ורכילות

שנה פשוטה: ח' תשרי, ז' שבט, ז' סיון
שנה מעוברת: ח' תשרי, י"ז שבט, כ"ו אייר

מגודל אהבת ה' את ישראל הרחיקם מעוון

שנה פשוטה: י"ב תשרי, י"א שבט, י"א סיון
שנה מעוברת: י"ב תשרי, כ"א שבט, א' סיון

ה. ועובר על "הַשְׁמֵר לְךָ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ"
שזה איסור על הגאווה, וכשמגנה את חבריו
כנראה הוא מתגאה בעצמו. והמתכבד בקלון חבריו
- אין לו חלק לעוה"ב.

ו. והמספר והמקבל עוברים על "לֹא תַחֲלֹלוּ אֶת שְׁמִי
קְדוֹשִׁי", כי ע"י הלשוה"ר מתחלל שם ה' וק"ו אם
הוא ת"ח או שמספר לשוה"ר ברבים.

שנה פשוטה: י"ג תשרי, י"ב שבט, י"ב סיון
שנה מעוברת: י"ג תשרי, כ"ב שבט, ב' סיון

ז. ועובר על "לֹא תִשָּׁנָא אֶת אָחִיךָ בְּלִבְבְּךָ" אם בפניו
מדבר טוב, ושלא בפניו הוא מגנהו.

ח-ט. ועובר על "לֹא תִקַּם וְלֹא תִטּוֹר" אם מגנה את
חבריו בגלל שלא היטיב עימו.

שנה פשוטה: י"ד תשרי, י"ג שבט, י"ג סיון
שנה מעוברת: י"ד תשרי, כ"ג שבט, ג' סיון

י. ואם העיד עליו ביחידות בבי"ד עובר ג"כ על "לֹא
יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ... ובי"ד צריכים להלקותו.

יא. ואם נמצא בחבורת בעלי לשוה"ר עובר ג"כ על
"לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרֵעִית".

שנה פשוטה: ט"ו תשרי, י"ד שבט, י"ד סיון
שנה מעוברת: ט"ו תשרי, כ"ד שבט, ד' סיון

יב. ואם מחזיק במחלוקת ע"י דיבורו, עובר ג"כ על
"לֹא יִהְיֶה כְּקִנְיָן וְכַעֲדָתוֹ".

יג. ואם אומר דבר שיכעיס או יבהיל את המדובר
(ולא יהיה לו איך להיעזר מזה), עובר ג"כ על "לֹא
תוֹנֵנִי אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ" (ואפי' כשמגנהו ביחידות).

שנה פשוטה: ט"ז תשרי, ט"ו שבט, ט"ו סיון
שנה מעוברת: ט"ז תשרי, כ"ה שבט, ה' סיון

יד. אם המדובר התבייש עד שהשתנו פניו, המספר
עובר ג"כ על "לֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא" (ואפי' אם
התבייש כשהוכיחו קשות ואפי' ביחיד. ואם ביישו
ברבים, חכמים כרתוהו מהעוה"ב). ועוון זה מצוי
מאוד אצל הולכי רכיל.

לשוה"ר, שע"י לשוה"ר באים הרבה רעות ומיתות
לעולם (שמצינו הרבה שבגלל סיפור לשוה"ר נהרגו
ת"ח גדולים, וערים שלימות נחרבו).

שנה פשוטה: ט' תשרי, ח' שבט, ח' סיון
שנה מעוברת: ט' תשרי, י"ח שבט, כ"ז אייר

מפני שעוון לשוה"ר כולל כמעט את כל העוונות
שבין אדם לחבריו ושבין אדם למקום,
הזהירה התורה ע"ז בפירוש בפס' "לֹא תִלְוֶה רֵכִיל...".
בכל מקום (בפתיחה) שכתוב שעובר על איסור,
הכוונה היא בין על לשוה"ר או רכילות ובין על
אמת או שקר.

[ובכל מקום בבמ"ח שכתוב 'בכל ח' האופנים'
הכוונה: בלשוה"ר או רכילות, בפניו או שלא
בפניו, למספר או למקבל, ועל אמת או שקר. וכשכ'
'בכל ד' האופנים' הכוונה: בלשוה"ר או רכילות, ועל
אמת או שקר.]

לאוין

שנה פשוטה: י' תשרי, ט' שבט, ט' סיון
שנה מעוברת: י' תשרי, י"ט שבט, כ"ח אייר

א. עובר על "לֹא תִלְוֶה רֵכִיל בְּעַמִּיךָ" אפי' אם מה
שמספר זה אמת. ואם זה שקר נקרא 'מוציא שם
רע'.

ב. המספר והמקבל עוברים על "לֹא תִשָּׂא שְׁמֵעַ
שְׂוֵא" (שהוא על השומע), וניתן לקרוא ג"כ בפס'
"לֹא תִשָּׂא" (وهוא על המספר).

שנה פשוטה: י"א תשרי, י' שבט, י' סיון
שנה מעוברת: י"א תשרי, כ' שבט, כ"ט אייר

ג. ועובר על "הַשְׁמֵר בְּנִגְעַת הַצָּרְעַת לְשֹׁמֵר מְאֹד
וְלַעֲשׂוֹת שְׁכוּונָתוֹ, שְׁצִרִיךְ לְהִיזָהֵר מְאֹד
בלשוה"ר שמביא לידי צרעת.

ד. המספר והמקבל עוברים על "לְפָנַי עֹנֵה לֹא תִתֵּן
מְכָשֵׁל", וזה בשומע יחיד. אבל ברבים - המספר
עובר יותר ויותר בעוון זה, והמקבלים - יתכן שאינם
עוברים (ורק השומע הרא' עובר, כי על ידו התחיל
האיסור), ועכ"פ נכתבים בשמים כ'חבורת רשע'.

עוון בפני עצמו. ואם יש תועלת, יוכיחו בסוף).

ו. ומי שנמצא בחבורת בעלי לשה"ר עובר ג"כ על "ובו תדבק", שפירושו שיש להידבק לת"ח, וכאן מדבק לרשעים (ועי' בלאוין י"א וד'). ומוטב שיישב בודד משישב בחבורת בעלי לשה"ר.

שנה פשוטה: כ"א תשרי, כ' שבט, כ' סיון
שנה מעוברת: כ"א תשרי, ל' שבט, י' סיון

ז. ועובר על "ומקדשי תיבאו" אם מספר לשה"ר (או שמחשב חשבונות חול) בביהכנ"ס (וגם ת"ח עובר בזה, והותר לת"ח רק לאכול ולשתות בביהכנ"ס). ולפעמים מצוי שגם מפסיד חלקים חשובים מהתפילה. וקשה עווננו מנשוא.

ח. ואם מספר על זקן (ואפי' עם הארץ) או על חכם עובר ג"כ על "והדרת פני זקן". ואם מספר על זקן חכם עובר על "והדרת" בכפליים.

שנה פשוטה: כ"ב תשרי, כ"א שבט, כ"א סיון
שנה מעוברת: כ"ב תשרי, א' אדר א', י"א סיון

ט. ואם מספר על כהן עובר ג"כ על "וקדשתו".

י. אם מספר על אחיו הגדול, או על אשת אביו, או על בעל אמו, עובר על העשה של כיבוד אב ואם. ואם מספר על אביו ואמו ממש, מלבד זה עובר עוד על "ארור מקלה אביו ואמו".

שנה פשוטה: כ"ג תשרי, כ"ב שבט, כ"ב סיון
שנה מעוברת: כ"ג תשרי, ב' אדר א', י"ב סיון

יא. ועובר ג"כ על "את ה' אלהיך תירא", שכשמספר לשה"ר מראה שאינו ירא מהקב"ה. ולפעמים גם מזכיר שם שמים לבטלה בדבריו, ואז עווננו גדול יותר.

יב. וכל פעם שמדבר לשה"ר עובר על ביטול תורה (כי יכל ללמוד בזמן זה). ורק כשעוסק לפרנסתו וכד' יכול לבטל תורה (ויבדוק היטב שמבזבז זמן רק כדי צרכו ומחייתו).

שנה פשוטה: כ"ד תשרי, כ"ג שבט, כ"ג סיון
שנה מעוברת: כ"ד תשרי, ג' אדר א', י"ג סיון

יג. ואם מערב שקר בדבריו עובר ג"כ על "מדבר נשקר תרחק" ונקרא 'מוציא שם רע' ועווננו גדול הרבה יותר.

טז. ועובר ג"כ על "כל אלמנה ויתום לא תענון" אם מספר על יתום או אלמנה (אפי' אם הם עשירים), ועונשו: "וחרה אפי' וחרה אפי' אתכם...".

שנה פשוטה: י"ז תשרי, ט"ז שבט, ט"ז סיון
שנה מעוברת: י"ז תשרי, כ"ו שבט, ו' סיון

טז. ואם מספר הלשה"ר כדי להתחנף לחבירו, להרבה מהגאונים עובר ג"כ על "לא תחניפו את הארץ". ומוטב שיקרא שוטה משיעבור על לאו זה. יז. ואם גם מקלל בתוך דבריו, עובר ג"כ על "לא תקלל חרש".

הרי שיש י"ז לאוין המצויים במספר לשה"ר. ואם מספר בפני כותי עווננו גדול יותר ולפעמים נקרא 'מסור' עבור זה (ועיין בכלל ח').

עשיין

שנה פשוטה: י"ח תשרי, י"ז שבט, י"ז סיון
שנה מעוברת: י"ח תשרי, כ"ז שבט, ז' סיון

א. עובר על "זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרי'ך בדרך... שבזה נצטוונו לזכור את מעשה מרים שאפי' שדברה על אחיה מתוך אהבה, בכ"ז נענשה, וק"ו אלו המדברים גדולות ונפלאות על חבריהם מתוך שנאה שייענשו על זה מאוד.

ב. ועובר על "ואתה תרצה פמוך" שבזה נצטוונו לשמור על כבוד החבר כמו כבוד האדם עצמו.

שנה פשוטה: י"ט תשרי, י"ח שבט, י"ח סיון
שנה מעוברת: י"ט תשרי, כ"ח שבט, ח' סיון

ג. ועובר על "בצדק תשפט עמיתך" אם מספר את הלשה"ר מפני שדן לכף חובה את המדובר (באדם בינוני וכשצד הזכות והחובה שקול, אבל ת"ח צריך לדון לכף זכות אפי' כשנוטה יותר לכף חובה).

ד. ועובר על "גר ותושב וחי עמו" ו"וחי אחיך עמו" אם ע"י הלשה"ר איבד למדובר את פרנסתו.

שנה פשוטה: כ' תשרי, י"ט שבט, י"ט סיון
שנה מעוברת: כ' תשרי, כ"ט שבט, ט' סיון

ה. ועובר ג"כ על "הזכח תזכיח" אם אינו מוכיח את המספר (ויוכיחו בתחילת דבריו, כי כל דיבור הוא

ב. ועובר עוד על "אָרוֹר מְשֻׁגָה עוֹר בְּדָרוֹ", כי מכשיל את השומע בשמיעת לשוה"ר.

ג. ואם נעשה עוון זה אצלו להפקר, עובר ג"כ על "אָרוֹר אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם", שזה אפי' על מומר לדבר אחד.

ואם מספר על אביו ואמו עובר עוד על "אָרוֹר מִקְלָה אָבִיו וְאִמּוֹ".

יד. ועובר ג"כ על "וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכֵי" שכשמספר לשוה"ר ודאי שאינו הולך בדרכי השי"ת.

הרי שיש י"ד עשין וי"ז לאוין שרגילין לבוא ע"י סיפור לשוה"ר.

אָרוֹרִין

שנה פשוטה: כ"ה תשרי, כ"ד שבט, כ"ד סיון
שנה מעוברת: כ"ה תשרי, ד' אדר א', י"ד סיון

א. עובר על "אָרוֹר מִפֶּה רֵעֵהוּ בְּפִתּוֹ".

הלכות לשון הרע

בין ביחיד ובין ברבים (וברבים עווננו גדול יותר, שבכך חבירו מתגנה יותר, ושבוזה מכשיל יותר אנשים בשמיעת לשוה"ר).

ב. וההיתר של 'אפי תלתא' (שמספר בפני ג' אנשים) הוא רק כשאנו גנאי גמור, ושדיבורו ישתמע לב' פנים (לצד הזכות ולצד החובה).

שנה פשוטה: א' חשון, ל' שבט, ל' סיון
שנה מעוברת: א' חשון, י' אדר א', כ' סיון

ג. אפי' שהמספר באפי תלתא עובר על לשוה"ר, יש הסוברים שלשומעים מותר לספר (ודוקא שיספרו באקראי וללא כוונה להעביר את הקול, ויש הסוברים שגם צריך שיספר זה אגב עניין אחר ולא שיספר רק סיפור זה בלבד ואפי' אם לא מספר מי סיפר לו את זה).

ד. וההיתר הנ"ל הוא רק על השומע הרא', אבל מי ששמע הגנות מאַחַר ונאמר לו שזה סופר באפי תלתא, אסור לו לספר, אא"כ דבר זה כבר נודע לכל.

שנה פשוטה: ב' חשון, א' אדר, א' תמוז
שנה מעוברת: ב' חשון, י"א אדר א', כ"א סיון

ה. ואם אחד מהאפי תלתא היה יר"ש הנזהר מלשוה"ר או שהיה קרובו או אוהבו של המדובר, אסור לב' השומעים האחרים לספר ענין זה כלל, כי השלישי ודאי לא יספר, ונמצא שאין אפי תלתא.

ו. ומותר לשומע באפי תלתא לספר הלשוה"ר רק באותה העיר, אבל מחוץ לעיר - אסור (ואפי' כשהשיירות מצויות).

שנה פשוטה: ג' חשון, ב' אדר, ב' תמוז
שנה מעוברת: ג' חשון, י"ב אדר א', כ"ב סיון

ז. ואם המספר הזהיר את השומעים שלא יגלו את סיפורו לאף אחד, אפי' אם אחד או שנים עברו וספרו, לשלישי אסור לספר.

ח. ולא משנה באיזה לשון אסר עליהם המספר לספר - אסור לשומעים לספר. ואולי אם אסר

כלל א'

שנה פשוטה: כ"ו תשרי, כ"ה שבט, כ"ה סיון
שנה מעוברת: כ"ו תשרי, ה' אדר א', ט"ו סיון

א-ב. אסור לספר לשוה"ר ואפי' על אמת, ואם מערב שקר בדבריו נקרא 'מוציא שם רע' ועונו גדול הרבה יותר. והמספר עובר על "לא תִלְךְ רַכִּיל בְּעַמֶּיךָ" ועוד הרבה לאוין ועשין, עי' בפתחה.

שנה פשוטה: כ"ז תשרי, כ"ו שבט, כ"ו סיון
שנה מעוברת: כ"ז תשרי, ו' אדר א', ט"ז סיון

ג-ד. ואם רגיל בעוון לשוה"ר נקרא 'בעל לשוה"ר' ועונשו גדול הרבה יותר, ועליו נאמר "יִכָּרֵת ה' כָּל שֹׁפְטֵי חַלְקוֹת...". ועונו חמור מג' העוונות החמורות שבתורה.

שנה פשוטה: כ"ח תשרי, כ"ז שבט, כ"ז סיון
שנה מעוברת: כ"ח תשרי, ז' אדר א', י"ז סיון

ה. ואסור לספר לשוה"ר ואבק לשוה"ר אפי' אם מפצירים בו לספר (ואפי' אביו או רבו).

ו. ואפי' אם יפסיד פרנסתו - לא יספר לשוה"ר.

שנה פשוטה: כ"ט תשרי, כ"ח שבט, כ"ח סיון
שנה מעוברת: כ"ט תשרי, ח' אדר א', י"ח סיון

ז. ואפי' אם יתבזה - אסור לו לספר לשוה"ר, ושכרו הרבה מאוד.

ח. אסור לספר לשוה"ר אפי' בכתיבה ואפי' ברמוז.

ט. אפי' אם מגנה את עצמו בתוך דבריו (ואפי' אם מגנה עצמו תחילה) - עובר על איסור לשוה"ר.

כלל ב'

שנה פשוטה: ל' תשרי, כ"ט שבט, כ"ט סיון
שנה מעוברת: ל' תשרי, ט' אדר א', י"ט סיון

א. איסור לשוה"ר הוא בין על אמת ובין על שקר,

כלל ג'

שנה פשוטה: ז' חשון, ו' אדר, ו' תמוז
שנה מעוברת: ז' חשון, ט"ז אדר א', כ"ו סיון

א. אסור לספר לשוה"ר בין בפני המדובר ובין שלא בפניו, ואפי' בסתר (ובסתר עובר גם על "אָרוּר מְכָה יַעֲהוּ בְּפִתּוֹ"). ויותר חמור לדבר בפניו, שע"י זה הוא מעורר יותר מריבות, ומתלבש במידת העזות והחוצפה.

ב. ומה שהותר לספר בפני המדובר, זה רק באבק לשוה"ר ובלשון שמשתמעת לב' פנים (לצד הזכות ולצד החובה).

שנה פשוטה: ח' חשון, ז' אדר, ז' תמוז
שנה מעוברת: ח' חשון, י"ז אדר א', כ"ז סיון

ג. אסור לספר לשוה"ר אפי' בשחוק וקלות ראש.
ד. אם מדבריו נשמע על מי מספר (ולא אומר מפורש) או שע"י דיבורו נסבב רעה לחבירו - עובר על לשוה"ר וזה נקרא 'לשוה"ר בצינעא'.

שנה פשוטה: ט' חשון, ח' אדר, ח' תמוז
שנה מעוברת: ט' חשון, י"ח אדר א', כ"ח סיון

ה. ואסור לספר לשוה"ר אפי' אם מספר לפי תומו.
ו. ואסור לספר אפי' אם לא יבוא שום נזק למדובר. ואם סיפר - צריך כפרה.

שנה פשוטה: י' חשון, ט' אדר, ט' תמוז
שנה מעוברת: י' חשון, י"ט אדר א', כ"ט סיון

ז. את הצדיקים צריך לדון לכף זכות אפי' אם זה נוטה יותר לחובה. ואת הבינונים - אם נוטה לצד החובה, מצוה להשאירו בספק ולא להכריעו לכף חובה. אך אם נוטה יותר לזכות או שזה שקול (לזכות ולחובה בשווה), יש לדונו לכף זכות.

ח. ואפי' כשנוטה לחובה, אסור לגנותו עובר זה.

עליהם לספר רק למדובר, יתכן שמותר לספר לאחרים (ע"פ התנאים המובאים בס"ג). וכששנים ספרו בפני שנים - אין את ההיתר של אפי' תלתא.

שנה פשוטה: ד' חשון, ג' אדר, ג' תמוז
שנה מעוברת: ד' חשון, י"ג אדר א', כ"ג סיון

ט. כשאחד מהאפי' תלתא מספר ממה ששמע, אסור לו להוסיף בגנות יותר ממה שהראשון סיפר. ואסור לגנות אדם עבור עוונות ששב עליהם או שאבותיו עשו (ואינו הולך בדרכיהם), ואין בזה ההיתר של אפי' תלתא.

י. אם המספר יודע שהשומע יאמין לו בודאי (וגם אם לא בטוח בזה) או שיוסיף לגנותו, אסור לו לספר כלל ואפי' ברמז. ואם מספר עובר על "לְפָנַי עֹנֵה לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל".

וראוי להתרחק מהקולא של אפי' תלתא, שהרבה פוסקים אינם סוברים קולא זו, וכן, שיש בקולא זו הרבה פרטים, וכמעט שלא מצוי קולא זו.

שנה פשוטה: ה' חשון, ד' אדר, ד' תמוז
שנה מעוברת: ה' חשון, י"ד אדר א', כ"ד סיון

יא. אסור לז' טובי העיר (שמעיינים בדבר הנהגת אנשי העיר) לספר מה היה בדיונם, ואפי' אם מספר במקרה או שחבירו עומד עליו שיספר - לא יספר כלל.

שנה פשוטה: ו' חשון, ה' אדר, ה' תמוז
שנה מעוברת: ו' חשון, ט"ו אדר א', כ"ה סיון

יב. אסור להתלוצץ על הדרשן, אא"כ הוא אפיקורס. ואם רואה בעיה בדרשן, שילך להוכיחו בינו לבין עצמו, ושלא יגנהו. ויש לדון את הדרשן לזכות (שאינו דורש לשם הנאתו אלא לשם המוסר). ואם הולך לדרשה רק כדי לגנות את הדרשן אח"כ, גם עוון הליכה בידו (מלבד עוון לשוה"ר), ומקדימים לו את מלאך המוות. והשומע ג"כ עובר בזה (אם שותק). וכל המתלוצץ יסורין באים עליו.

יג. אם מספר עניני עסקיו באפי' תלתא, מותר לשומעים לגלות, אא"כ גילה דעתו שאינו רוצה שיודע הדבר.

כלל ד'

למה לא עשה), אך אם מתרץ עצמו בדבר שניתן להסתפק למה כוונתו - אסור לספר.

שנה פשוטה: ט"ו חשון, י"ד אדר, י"ד תמוז
שנה מעוברת: ט"ו חשון, כ"ד אדר א', ד' תמוז

ט. אם רואים אדם שעבר עבירה, צריך לדונו לכף זכות (שעשה תשובה, או שאינו יודע את חומרת האיסור), ומצווה להוכיחנו בינו לבין עצמו. י. ומותר להזהיר את בניו או תלמידיו שיזהרו שלא להתחבר עם אדם מסויים, וטוב שיגיד להם את סיבת סיפורו.

שנה פשוטה: ט"ז חשון, ט"ו אדר, ט"ו תמוז
שנה מעוברת: ט"ז חשון, כ"ה אדר א', ה' תמוז

יא. מותר לברר על אדם שבא להשתדך או להשתתף עמו וכד', וחייב לומר לו את סיבת בירוורו (ולא יברר אצל אדם ששונא את המדובר). והשומע יספר רק מה שיודע ולא יגזים. ולברר אם בנו לומד, מותר אם מכוון לתועלת. ולברר על שאר בני העיר אסור, כי אין בזה תועלת.

שנה פשוטה: י"ז חשון, ט"ז אדר, ט"ז תמוז
שנה מעוברת: י"ז חשון, כ"ו אדר א', ו' תמוז

יב. מי שעבר וסיפר לשוה"ר, ובא לעשות תשובה - אם השומעים לא האמינו לדבריו, המספר צריך לעשות חרטה ויודוי (על העוון) וקבלה לעתיד. ואם הדבר נודע והמדובר ניזוק, על המספר לבקש מחילה מהמדובר (ואפי' אם המדובר לא יודע שדיברו עליו) ואח"כ לעשות כנ"ל. והמספר בגנות משפחה, אין לו כפרה לעולם.

כלל ה'

שנה מעוברת: י"ח חשון, כ"ז אדר א', ז' תמוז
בשנה פשוטה ממשיכים ללמוד גם את ההלכות של יום זה

א. אסור לגנות את חברו בין בבין אדם למקום ובין בבין אדם לחברו. ואם רואה את חברו שאינו מיטיב עם פלוני, אסור לספר עליו שאינו מיטיב. ואם המספר הוא מי שחברו לא היטיב עמו - עובר ג"כ על "לא תטור", ואם מכוון בסיפורו לנקום באותו אחד, עובר ג"כ על "לא תקם".

שנה פשוטה: י"א חשון, י' אדר, י' תמוז
שנה מעוברת: י"א חשון, כ' אדר א', ל' סיון

א. אסור לספר על שום אדם (מלבד אפיקורס), אפי' שלא בפניו ואפי' על אמת. ב. ואסור לאדם לספר שראה את חברו שעבר על איסור דאורייתא או באיסור שהרבה מזלזלין בו או באיסור דרבנן (אא"כ מכוון רק לתועלת).

שנה פשוטה: י"ב חשון, י"א אדר, י"א תמוז
שנה מעוברת: י"ב חשון, כ"א אדר א', א' תמוז

ג. ואם העובר עבירה הוא בינוני - אסור לחשוך בו שעשה את העבירה בכוונה, ואסור לשנוא אותו עבור זה.

ד. ואם נראה שהוא עבר במתכוון, אם בד"כ הוא נוהר לא להיכשל, אסור לספר עליו, ואפי' בפני דייני העיר, אלא שיוכיחנו (בלשון רכה) בינו לבין עצמו. ואם הוא ת"ח, אסור אפי' להרהר עליו, שודאי עשה תשובה. ולתועלת מותר לספר, רק כשראה זאת בעצמו ושיודע שהשומע יאמין לו כב' עדים.

שנה פשוטה: י"ג חשון, י"ב אדר, י"ב תמוז
שנה מעוברת: י"ג חשון, כ"ב אדר א', ב' תמוז

ה-ו. אם השומע לשוה"ר יודע שהמספר לא יקבל תוכחתו, אם המוכיחים הם ב' עדים מותר להם לספר לדייני העיר (ולא יספרו מתוך שנאה). ואם המוכיח הוא יחיד מותר לו לספר לרבו או לאיש סודו (כדי שיוכיחו את המספר) אם יודע שיאמינו לו כב' עדים. ולאחרים בכל מקרה אסור לספר.

שנה פשוטה: י"ד חשון, י"ג אדר, י"ג תמוז
שנה מעוברת: י"ד חשון, כ"ג אדר א', ג' תמוז

ז. ואם היה אדם שברור שעבר את העבירה כמה פעמים במזיד, מותר לספר עליו לשוה"ר עד שישוב למוטב. ואין צריך לדונו לכף זכות בזה, כיון שנתחזק לרשע גמור.

ח. אם ב"ד פסקו על אדם שיעשה מעשה, והוא לא עשה אותו, מותר לפרסמו (אא"כ יש לו סיבה

כלל ז'

שנה פשוטה: כ"א חשון, כ' אדר, כ' תמוז
שנה מעוברת: כ"ג חשון, ב' אדר ב', י"ב תמוז

א. המקבל לשה"ר לאמת עובר על "לא תשא נְשִׁמַע שְׁוֹא" (בין בבין אדם לחבירו ובין למקום), וראוי שישליכוהו לכלבים, ועונשו גדול מהמספר. ואם השומע מסכים בפירוש לסיפור, עובר גם על השמיעה וגם על הקבלה.

ב. אסור לשמוע לשה"ר אפי' אם לא יאמין לסיפור, אא"כ זה לתועלת (לעצמו או לאחרים) שאז מותר לשמוע (ואסור להאמין).

שנה פשוטה: כ"ב חשון, כ"א אדר, כ"א תמוז
שנה מעוברת: כ"ד חשון, ג' אדר ב', י"ג תמוז

ג. כשרואה שחבירו בא לספר לו לשה"ר שישאלנו אם יבוא מסיפור זה תועלת, ואם כן, ישמע (ולא יאמין), ואם לא, אסור לו לשמוע (ויאמר לו שאינו רוצה לשמוע לשה"ר או שיראה לו פנים זעופים).

ד. אם חושב שע"י שישמע את הלשה"ר הוא יוכל להראות את זכותו של המדובר או שיוכל להוציא הכעס שיש למספר על המדובר - יכול לשמוע (ולא יאמין). ואם יודע שכשיזכיר את זכותו של המדובר המספר רק ירבה לגנותו, שימתין שהמספר ילך ואז יאמר את זכות המדובר בפני שאר השומעים (ואם רוצה לשוב בתשובה על קבלת הלשה"ר ע"י בסי"ב).

שנה פשוטה: כ"ג חשון, כ"ב אדר, כ"ב תמוז
שנה מעוברת: כ"ה חשון, ד' אדר ב', י"ד תמוז

ה. הנמצא בחברת אנשים והחלו לדבר דברים האסורים - צריך לילך או לסתום אוזניו, ואם אינו יכול, שיקבל עליו שלא להאמין ושלא יהא נוח לו בסיפורם ושלא יראה להם תנועות שיראה מזה שמסכים עמם (ואדרבא, שיראה להם פנים זועפים אם יכול).

ו. אבל אם הולך למקום שמדברים שם לשה"ר או שיודע שידברו לשה"ר או כשיכול ללכת משם ואינו הולך - נקרא פושע כמותם. ואם מכוון לשמוע את דבריהם - נקרא 'איש רשע' ו'בעל לשה"ר'.

שנה פשוטה: י"ח חשון, י"ז אדר, י"ז תמוז
שנה מעוברת: י"ט חשון, כ"ח אדר א', ח' תמוז

ב. אסור לספר על חבירו שאינו שלם במעלות, הן בחכמה הן בגבורה והן בעושר וכד'. ואם מספר על ת"ח ואומר שאינו חכם כ"כ, אין רפואה למכתו.

שנה מעוברת: כ' חשון, כ"ט אדר א', ט' תמוז
בשנה פשוטה ממשיכים ללמוד גם את ההלכות של יום זה

ג. אסור לגנות אדם ולומר שאינו חכם וכד' (ואם גינה, עליו נאמר "אֶכְלָה וּמַחֲתָה פִּיהָ וְאָמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אָוֶן"), שודאי שאם היו מגנים את המספר הוא היה מצדיק את עצמו, וק"ו שכלפי האחר צריך לדון לכף זכות. וכשמכוון לתועלת (כגון כשבא להשקיט מריבה וכד'), מצווה לספר.

ד. ואסור לגנות אדם שהוחזק לת"ח כשע"י כך ממעט מכבודו. וכן אסור לומר על אומן שאינו פועל כראוי. ואם מכוון לתועלת עי' בהל' רכילות כלל ט' ס"ב.

שנה פשוטה: י"ט חשון, י"ח אדר, י"ח תמוז
שנה מעוברת: כ"א חשון, ל' אדר א', י' תמוז

ה. אסור לספר על אדם שהוא חלוש אם יבוא לו ע"י כך נזק. וכן אסור לומר על עשיר שאינו עשיר כ"כ. וכשמכוון לתועלת - עי' בכלל ט'.

ו. ישנם דברים שהם גנאי לאחד ושבח לשני, ולכן אסור לספר לשה"ר אם ע"י זה יבוא למדובר נזק בגופו או בממונו או שייצר לו או שיפחידו. ומה שאמרו חז"ל "כל מה דעלך סני..." הכוונה בזה, שאם היית בדרגתו היה דבר זה שְׁנֵאוֹי לך.

שנה פשוטה: כ' חשון, י"ט אדר, י"ט תמוז
שנה מעוברת: כ"ב חשון, א' אדר ב', י"א תמוז

ז. אסור לספר לשה"ר אפי' על חפצי חבירו.
ח. בכל מקום שכתוב סתם 'אסור לשה"ר' זה בין במספר יחידי ובין בשנים (ובשנים עוונו גדול יותר), ואפי' על אמת.

כלל ז'

שנה פשוטה: כ"ז חשון, כ"ו אדר, כ"ו תמוז
שנה מעוברת: כ"ט חשון*, ח' אדר ב', י"ח תמוז
*בחודש חסר ממשיכים ללמוד גם את ההלכות של יום ל' חשון

א. אסור להאמין ללשון הרע אפי' כשמספר בפני כמה אנשים, אלא רק מותר לחוש (ולברר אם דבריו אמת, ואם כן, שיוכיחו את המדובר על זה).
ב. אסור לספר ללשון הרע אפי' אם סיפר בפני המדובר ואפי' כשהוא שותק (וגם אם בד"כ אינו שותק).

שנה פשוטה: כ"ח חשון, כ"ז אדר, כ"ז תמוז
שנה מעוברת: ל' חשון*, ט' אדר ב', י"ט תמוז
*בחודש חסר ממשיכים

ג. אסור להאמין ללשון הרע אפי' אם שנים (או יותר) סיפרו לו, אבל לחוש מותר.
ד. ואסור לספר ללשון הרע על אדם שיצא עליו קול שעשה איסור (ואפי' איסור קל), (ועי' בכלל ב' ג').

שנה פשוטה: כ"ט חשון*, כ"ח אדר, כ"ח תמוז
*בחודש חסר ממשיכים ללמוד גם את ההלכות של יום ל' חשון
שנה מעוברת: א' כסלו, י' אדר ב', כ' תמוז

ה. ועל אדם שנתחזק כבר לאדם רשע, מותר לקבל לשון הרע.
ו. כשמספר גנות על עצמו ועל חברו - מותר להאמין לו על עצמו אך לא על חברו.

שנה פשוטה: ל' חשון*, כ"ט אדר, כ"ט תמוז
*בחודש חסר ממשיכים
שנה מעוברת: ב' כסלו, י"א אדר ב', כ"א תמוז

ז. אסור לקבל לשון הרע אפי' מאדם שנאמן כב' עדים. [ומה שהותר לעיל (בכלל ד' ס"ה) לספר לרבו או לאיש סודו אם יודע שיאמינו לו כב' עדים, הוא בדבר שהוא עוון הידוע לכל (שבזה מותר לספר בגנותו אם יודע שלא שב בתשובה ושאינו עליו צד זכות)].

שנה פשוטה: כ"ד חשון, כ"ג אדר, כ"ג תמוז
שנה מעוברת: כ"ו חשון, ה' אדר ב', ט"ו תמוז

ז. כשמספר ללשון הרע בגלל שדן את המדובר לכף חובה, על השומע לדונו לכף זכות, ואם לא דן, הוא נקרא 'מקבל ללשון הרע' ועובר ג"כ על "בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתָךְ".

ח. וק"ו כשהמדובר הוא ת"ח שצריך לדונו לכף זכות. ומצוי שמי שבי"ד חיבוהו הולך ומספר על הבי"ד, ודבר זה אסור, ועובר על כמה לאוין. ואם השומע יוכל להוריד מהתרעומת של המספר כלפי הבי"ד, מוטל עליו לעשות כך. ויתחזק בעצמו שלא להאמין לדברי המספר (וכיון שהבי"ד הם ת"ח ודאי שעליו לדון אותם לכף זכות, ואפי' כשנוטה יותר לחובה). וטוב שילך לבי"ד ויברר מה היה, כי אולי אז יאמרו לו למה פסקו כך, ואולי אפי' יודו לו שהם טעו. וכל הדין לכף זכות, מן השמים ידינוהו לכף זכות.

שנה פשוטה: כ"ה חשון, כ"ד אדר, כ"ד תמוז
שנה מעוברת: כ"ז חשון, ו' אדר ב', ט"ז תמוז

ט. בכל מקום שיש איסור על המספר לספר, יש איסור על המקבל לקבל.

י. אסור לקבל לשון הרע לאמת אך מותר לחשוש לדברים (וימשיך להיטיב עם המדובר, ורק שיזהר ממנו) אם עלול לבוא אליו או לאחרים היזק (עי' בבמ"ח כאן ובהל' רכילות כלל ט'), ואפי' אם הוחזק בעיר לאיש רשע, אסור להאמין.

שנה פשוטה: כ"ו חשון, כ"ה אדר, כ"ה תמוז
שנה מעוברת: כ"ח חשון, ז' אדר ב', י"ז תמוז

יא. אסור לשמוע לשון הרע ואח"כ ללכת למדובר ולגרום לו היזק או ביוש או מעשה, בין גדול ובין קטן.

יב. אם עבר ושמע לשון הרע, שיסיר הדברים מלבו ויקבל שלא ישמע עוד לשון הרע ויתודה על זה, ובוזה יתכפר לו (אם עדיין לא סיפר לאחרים).

ב. ואסור לספר בין על איש ובין על אשה (בין אשתו ובין אשה אחרת), אא"כ מכוון לתועלת (ועי' בכלל י' מסי"ג ואילך).

שנה פשוטה: ה' כסלו, ה' ניסן, ה' אב
שנה מעוברת: ה' כסלו, י"ז אדר ב', כ"ז תמוז

ג. ואסור לספר על יתום קטן אם זה יזיק אותו (ועי' בכלל ב' ס"ג, ובהל' רכילות כלל ב' ס"ג), וכשמכוון לתועלת - מותר, ושידע בבירור שהסיפור אמת (ועי' בכלל י'), ושיבדוק שגם בעתיד הקטן לא ינוק.

ד. ואסור לספר לשוה"ר על עם הארץ, וק"ו אם הוא ת"ח. והמספר על ת"ח (שראוי להורות ויגע בתורה) עווננו גדול הרבה יותר וחייב נידוי. וק"ו שאסור לספר על מורה הוראה, כי בכך גורם שלא ישמעו להוראותיו.

שנה פשוטה: ו' כסלו, ו' ניסן, ו' אב
שנה מעוברת: ט' כסלו, י"ח אדר ב', כ"ח תמוז

ה. על אפיקורס (הכופר בתורה ובנביאים מישראל, ואפי' רק על פס' אחד או ק"ו אחד או גזירה שווה אחת, בין בתורה שבכתב ובין בתורה שבע"פ) מצוה לדבר, כי אינו בכלל "עֲמִיתָךְ".

ו. אם האפיקורס אינו מוחזק בעיר לאפיקורס, צריך שהאדם עצמו ישמע ממנו דברי אפיקורסות, אך אם שמע מאחרים אסור להאמין, אבל לחוש מותר, וגם מותר להזהיר אחרים בסתר כדי שיזהרו ממנו.

שנה מעוברת: י' כסלו, י"ט אדר ב', כ"ט תמוז
בשנה פשוטה ממשיכים ללמוד גם את ההלכות של יום זה

ז. אדם שהוחזק לרשע, כגון שעבר עבירות הידועות לכל, דינו כאפיקורס (ודווקא אם הוחזק בכי"ד, אבל קול בעלמא לא מועיל).

שנה פשוטה: ז' כסלו, ז' ניסן, ז' אב
שנה מעוברת: י"א כסלו, כ' אדר ב', א' אב

ח. מותר לדבר לשוה"ר על בעלי המחלוקת אם יבוא ע"י זה תועלת (ושידע בעצמו ולא מאחרים, אא"כ נתברר לו שזה אמת), ולא יספר מתוך שנאה.

ט. ואסור לבזות אפי' מת (בין עם הארץ ובין ת"ח, ואם סיפר על הת"ח או על תורתו, חייב נידוי).

ח. וגם כשעבר עוון הידוע לכל, כדי לפרסם את הדבר צריך ב' תנאים: א. שראה דבר זה בעצמו. ב. לשומע מותר לשמוע רק כדי להתרחק ממנו, אך אסור להזיק למדובר עבור זה.

שנה פשוטה: א' כסלו, א' ניסן, א' אב
שנה מעוברת: ג' כסלו, י"ב אדר ב', כ"ב תמוז

ט. יש להיזהר שלא לקבל לשוה"ר ממי שמסיח לפי תומו דברי גנות על חבריו.

שנה פשוטה: ב' כסלו, ב' ניסן, ב' אב
שנה מעוברת: ד' כסלו, י"ג אדר ב', כ"ג תמוז

י. אם המספר מספר דברים הניכרים (שניכר לכולם שהם אמת), ואין צד זכות על המדובר, מותר להאמין ולקבל (אך יחקור טוב אם זה באמת ניכר).

שנה מעוברת: ה' כסלו, י"ד אדר ב', כ"ד תמוז
בשנה פשוטה ממשיכים ללמוד גם את ההלכות של יום זה

יא-יב. אם זה רק ניכר קצת (שלא ראה דבר זה בעצמו או שזה לא נשמע אמיתי לגמרי), אסור לו להאמין כלל. ובכל מקרה אסור לשומע לספר את מה ששמע, וק"ו שאסור לו להזיק למדובר עבור זה.

שנה פשוטה: ג' כסלו, ג' ניסן, ג' אב
שנה מעוברת: ו' כסלו, ט"ו אדר ב', כ"ה תמוז

יג-יד. אם נודע לבי"ד בדברים הניכרים חובה כלפי הנתבע, מותר להם להכותו עד שיודה (וצריך שיהיה עדים על הדברים הניכרים או שבי"ד יראו את המקרה הזה בעצמם, אך בלא זה אסור אפי' להאמין). ואם הדברים הניכרים נודעו ע"י התובע, אסור לבי"ד להכותו.

כלל ח'

שנה פשוטה: ד' כסלו, ד' ניסן, ד' אב
שנה מעוברת: ז' כסלו, ט"ז אדר ב', כ"ו תמוז

א. אסור לספר לשוה"ר בין אם הוא איש, אשה, קרוב, או רחוק של המדובר.

ג. אסור לומר לאדם שבח שיכול להזיקו. וכן, מי שגורם לכך שיחשדו בו שסיפר לשוה"ר, הוא בכלל אבק לשוה"ר.

ד. אסור לגור בשכונת בעלי לשוה"ר וק"ו שלא יתקרבו אליהם כלל, ואם בכ"ז נמצא שם, חייב למחות בהם. ואם אחד מתלמידיו הוא מבעלי הלשוה"ר - ירחיקנו ממנו.

שנה פשוטה: י"ג כסלו, י"ג ניסן, י"ג אב
שנה מעוברת: י"ז כסלו, כ"ו אדר ב', ז' אב

ה. צריך לגעור אפי' בבנו ובתו הקטנים כשמספרים לשוה"ר, וראוי שירגילם מגיל קטן לשמור על דיבורם, שכך יתרגלו שלא לדבר לשוה"ר.

ו. האומר לחבירו דבר, אסור לו להמשיך ולספר את דבריו לאחרים, אא"כ המספר נתן לו רשות ושאין בדבריו לשוה"ר.

כלל י'

שנה פשוטה: י"ד כסלו, י"ד ניסן, י"ד אב
שנה מעוברת: י"ח כסלו, כ"ז אדר ב', ח' אב

א-ב. מותר לספר לשוה"ר לתועלת אך צריך לזה ז' תנאים: א. שיראה בעצמו או שיהיה לו ברור שזה אמת. ב. שיבדוק היטב אם זה באמת יביא תועלת. ג. שיוכיח קודם את המדובר, ורק אם לא קיבל תוכחתו - יספר. ד. כשמספר, שלא יגזים את העולה יותר ממה שהיא. ה. שבסיפורו יכון לתועלת, ולא משום הנאה או שנאה. ו. שינסה קודם להגיע לתועלת בלי לספר לשוה"ר. ז. שהמדובר לא יזק יותר משאם היו מעידים עליו בבי"ד.

שנה פשוטה: ט"ו כסלו, ט"ו ניסן, ט"ו אב
שנה מעוברת: י"ט כסלו, כ"ח אדר ב', ט' אב

ג. אם המספר נגוע ג"כ בעוון שבא לספר על חבירו - אסור לו לספר, ואפי' לתועלת.

שנה מעוברת: כ' כסלו, כ"ט אדר ב', י' אב
בשנה פשוטה ממשיכים ללמוד גם את ההלכות של יום זה

ד. וכשמכוון לתועלת מותר לספר גם אם מכוון רק כדי שהשומעים יתרחקו מהעוון (ודוקא אם הוכיח כבר את המדובר), אך לא יספר בפני אנשים

שנה פשוטה: ח' כסלו, ח' ניסן, ח' אב
שנה מעוברת: י"ב כסלו, כ"א אדר ב', ב' אב

י. אסור לספר לשוה"ר לאף אחד, ואפי' לאשתו, ואם יש בזה תועלת - מותר לספר (אך אם לא ראה את המעשה הזה בעצמו, שרק יאמר 'שמעתי על פלוני כך וכך').

יא. וגם לקרובו של המדובר אסור לספר, ואפי' אם מכוון כדי שקרוביו יוכיחוהו על מעשיו, אא"כ ניסה להוכיחו קודם או שידע שתוכחתו לא תועיל.

שנה פשוטה: ט' כסלו, ט' ניסן, ט' אב
שנה מעוברת: י"ג כסלו, כ"ב אדר ב', ג' אב

יב. המספר בפני נוכרים - עווננו גדול יותר, כי הנכרי ודאי יאמין לדבריו מיד ויזיק למדובר. והמלשין על יהודי בפני נכרי נקרא 'מלשין' ודינו כאפיקורס וכאילו חירף וגידף והרים יד בתורת מרע"ה.

שנה פשוטה: י' כסלו, י' ניסן, י' אב
שנה מעוברת: י"ד כסלו, כ"ג אדר ב', ד' אב

יג. אם מספר לשוה"ר בלשון ערמה, עווננו גדול יותר ועובר על עוד כמה עבירות. אין לקבל לשוה"ר על שום אדם מיישראל, ועל אפיקורסים מותר.

יד. ואין לקבל לשוה"ר אפי' מאנשי ביתו, וחייב להוכיח אותם (ויזהר מאוד שלא יעבור בעצמו על עוון לשוה"ר, כי בכך תאבד תוכחתו).

כלל ט'

שנה פשוטה: י"א כסלו, י"א ניסן, י"א אב
שנה מעוברת: ט"ו כסלו, כ"ד אדר ב', ה' אב

א. המספר דבר שנשמע ממנו גנאי על מישהו (ולא שאומר מפורש לשוה"ר), או שאומר משהו (שאינו לשוה"ר) שיגרום לאַחַר לדבר לשוה"ר, או שמשבח אדם יותר מדאי, הרי זה אבק לשוה"ר.

ב. אסור לשבח אדם בפני רבים, אא"כ הקהל אינם מכירים אותו, או שהוא מוחזק ככשר וצדיק שאפי' אם יגנוהו ידעו כולם שהוא שקר.

שנה פשוטה: י"ב כסלו, י"ב ניסן, י"ב אב
שנה מעוברת: ט"ז כסלו, כ"ה אדר ב', ו' אב

יב. וק"ו שאסור לספר שפלוגי לא היטיב עימו. וכ"ש שאסור לגנות עיר שלימה, כי ודאי יש בעיר גם צדיקים ואנשים טובים.

שנה פשוטה: כ' כסלו, כ' ניסן, כ' אב
שנה מעוברת: כ"ה כסלו, ה' ניסן, ט"ו אב

יג. אך אם משער שע"י שיספר את העולה שעשה לו חבירו יבוא לו מזה תועלת (בין בעניני ממון ובין בעניני צער וביוש וכד') - מותר לו לספר.

שנה מעוברת: כ"ו כסלו, ו' ניסן, ט"ז אב
בשנה פשוטה ממשיכים ללמוד גם את ההלכות של יום זה

יד. וגם כשיש תועלת, צריך לשים לב לפרטים הבאים: **א.** שיראה בעצמו איך שפלוגי הזיקו. **ב.** שיברר היטב אם הדין עימו כי לפעמים באמת הדין עם הגזלן. **ג.** שקודם יוכיח את הגזלן (אם משער שתבוא מזה תועלת). **ד.** שלא יחסר שום פרט מהסיפור, ושיאמר רק את האמת. **ה.** שיכון לתועלת (ואולי גם אם רוצה רק להסיר דאגתו מלבו, זה נקרא לתועלת). **ו.** אם יכול להגיע לתועלת גם בלי לדבר לשוה"ר עליו (או שיחסיר חלק מהסיפור), יעשה כך. **ז.** שלא יגרם למדובר יותר נזק משאם היו מעידים עליו בבי"ד.

שנה פשוטה: כ"א כסלו, כ"א ניסן, כ"א אב
שנה מעוברת: כ"ז כסלו, ז' ניסן, י"ז אב

טז. ויזהר מאוד בפרטים הנ"ל, כי בקלות יוכל לעבור על איסור לשוה"ר.

טז. ואסור לספר לשוה"ר אפי' על מי שדיבר עליו.

שנה פשוטה: כ"ב כסלו, כ"ב ניסן, כ"ב אב
שנה מעוברת: כ"ח כסלו, ח' ניסן, י"ח אב

יז. אם אדם שואל לחבירו 'מי עשה לי כך וכך' אסור לו לומר מי עשה (ואם מכוון לתועלת, ע' בכלל זה ובכלל ד' סע' ה', ז', ח') אלא רק יאמר 'לא אני', ולבעל נפש ראוי שלא ישמיט עצמו (וכדאי שאפי' יטיל האשמה על עצמו).

תם ונשלם חלק ראשון מספר חפץ חיים

רשעים, כי מהם לא תגיע התועלת. ומותר לספר לתועלת אפי' אם לא ביקשו ממנו לספר. וכשאסור לספר, זה אפי' אם ביקשו ממנו לספר ואפי' אם הוא קרובו של המדובר.

שנה פשוטה: ט"ז כסלו, ט"ז ניסן, ט"ז אב
שנה מעוברת: כ"א כסלו, א' ניסן, י"א אב

ה. מותר לפרסם אדם שמספר לשוה"ר, אם נשלמו בזה הפרטים הנ"ל (בסע' ב'), ודווקא אם כבר נודע למדובר שגינתו אותו, אבל אם לא נודע לו, אסור לספר עליו, כי זה רכילות.

ו. אך אם ע"י שיגנה את המספר לשוה"ר תבוא תועלת ממש למדובר, מותר לספר אם ישלמו בזה הפרטים הנ"ל.

שנה פשוטה: י"ז כסלו, י"ז ניסן, י"ז אב
שנה מעוברת: כ"ב כסלו, ב' ניסן, י"ב אב

ז. אם המדובר הוא עבריין ולא קיבל תוכחתו, יכול ללכת ולספר את זה לג' אנשים, ואסור לשומעים להאמין לסיפורו, אלא יחקרו טוב אם אכן כך היה המעשה ואח"כ ילכו ויוכיחוהו או שיספרו לאחרים. **ח.** ואם מפחד ממנו מותר לספר אפי' שלא בפני ג' אנשים.

שנה פשוטה: י"ח כסלו, י"ח ניסן, י"ח אב
שנה מעוברת: כ"ג כסלו, ג' ניסן, י"ג אב

ט. אם מוחזק בעיר לאדם שאינו משקר ושרק מקנא לאמת, מותר לו לספר אפי' שלא באפי' תלתא, וצריך להיזהר שלא יחסרו בזה שאר הפרטים (לעיל בס"ב).

י. וזה רק כשראה אדם שעבר על עבירות שבין אדם לחבירו, אך אם ראה שעבר על בין אדם למקום, אסור לספר ואפי' אם ימלאו כל הפרטים, אא"כ ראה אותו עובר את העבירה כמה פעמים.

שנה פשוטה: י"ט כסלו, י"ט ניסן, י"ט אב
שנה מעוברת: כ"ד כסלו, ד' ניסן, י"ד אב

יא. אסור לאדם לספר שפלוגי גולו או עשקו וכד', כי ודאי אינו מכוון בזה לתועלת (ועי' בס"ג).

הלכות רכילות

שנה פשוטה: כ"ו כסלו, כ"ו ניסן, כ"ו אב
שנה מעוברת: ג' טבת, י"ג ניסן, כ"ג אב

ה. אם אדם שואל לחבירו מה אמר עליו פלוני, מותר לו אפי' לשקר (אך לא ישבע לשקר) והעיקר שלא יאמר רכילות.

ט. אסור לרכל כשמתוך סיפורו נשמע על מי מדבר, ואסור ג"כ לתת רמז על מי מדובר.

שנה פשוטה: כ"ז כסלו, כ"ז ניסן, כ"ז אב
שנה מעוברת: ד' טבת, י"ד ניסן, כ"ד אב

י. אסור לרכל אפי' בדרך רמאות (כגון שעושה עצמו כאי' מסיח לפי תומו וכד').

יא. ואסור לרכל אפי' ע"י מכתב. וכן אסור לגנות אפי' סחורה של אדם.

כלל ב'

שנה פשוטה: כ"ח כסלו, כ"ח ניסן, כ"ח אב
שנה מעוברת: ה' טבת, ט"ו ניסן, כ"ה אב

א. אסור לרכל בין על יחיד ובין על רבים.

ב. אסור לספר אפי' אבק רכילות בכל אופן (ועיין בכלל ח').

שנה פשוטה: כ"ט כסלו*, כ"ט ניסן, כ"ט אב
*בחודש חסר ממשיכים ללמוד גם את ההלכות של יום ל' חשון
שנה מעוברת: ו' טבת, ט"ז ניסן, כ"ו אב

ג. כשמרכל בפני ג' אנשים - יש מתירים לשומעים לומר למדובר שפלוני ריכל עליו (וצריך לזה את הפרטים הכתובים בהל' לשוה"ר כלל ב' מס"ד ואילך), אבל אין לסמוך על שיטה זו למעשה.

ד. אם אדם עזב את שותפו בכדי להשתתף עם אדם אחר והוא לא הצליח ולכן חזר לראשון - אסור לספר לרא' ששותפו רצה לפתוח עסק מתחרה (ואפי' אם זה כבר נודע באפי' תלתא).

כלל א'

שנה פשוטה: כ"ג כסלו, כ"ג ניסן, כ"ג אב
שנה מעוברת: כ"ט כסלו*, ט' ניסן, י"ט אב
*בחודש חסר ממשיכים ללמוד גם את ההלכות של יום ל' חשון

א. המרגל בחבירו עובר על "לא תלך רכיל בְּעַמֶּךָ" וגורם להרוג נפשות רבות בישראל (כמו דואג האדומי שבגללו נהרגה נב עיר הכהנים).

ב. רכיל הוא מי שהולך לחבירו ואומר לו מה שפלוני עשה לו או מה שאמר עליו וכד', ואפי' אם דבריו אינם גנות על פלוני - בכ"ז נקרא רכיל.

שנה מעוברת: ל' כסלו*, י' ניסן, כ' אב
*בחודש חסר ממשיכים
בשנה פשוטה ממשיכים ללמוד גם את ההלכות של יום זה

ג. אפי' אם המרכל לא מתכוון להכניס שנאה בלב השומע כלפי המדובר ואפי' אם לדעתו הדין עם המדובר, אם חושב שהשומע ישנא את המדובר עבור זה - יש איסור בדבר.

שנה פשוטה: כ"ד כסלו, כ"ד ניסן, כ"ד אב
שנה מעוברת: א' טבת, י"א ניסן, כ"א אב

ד. אסור לרכל אפי' על אמת גמור, ואפי' אם השומע והמדובר שונאים זה לזה ממילא (ואם הם אוהבים - נקרא רשע ומתועב לפני ה').

ה. אסור לרכל אפי' כשאביו ואמו מפצירים בו ואפי' על אבק רכילות.

שנה פשוטה: כ"ה כסלו, כ"ה ניסן, כ"ה אב
שנה מעוברת: ב' טבת, י"ב ניסן, כ"ב אב

ו. ואסור לרכל אפי' אם ע"י כך יפסיד פרנסתו, אא"כ זה לתועלת (ועיין בכלל ט').

ז. וק"ו שאסור לרכל אפי' אם רק יבזוהו עבור זה, ואם לא ריכל וביזוהו - נחשב לעתיד כאוהבי הי"ת ופניו יאירו כאור החמה.

כלל ה'

שנה פשוטה: ג' טבת, ג' אייר, ג' אלול
שנה מעוברת: י' טבת, כ' ניסן, ל' אב

א. האיסור לקבל רכילות הוא מן התורה, ועובר ג"כ על "לא תשא שמע שוא". והמספר והשומע והמדובר לשוה"ר הורגתו, והמקבל יותר מכולן. והמספר והמקבל ראוי להשליכם לכלבים.

ב. ואפי' לשמוע בלי לקבל הוא איסור גדול (וכנ"ל בהל' לשוה"ר כלל ו' ס"ב), אך לקבל את הדברים לאמת זהו איסור גדול יותר, שהרי בשמיעה לתועלת מותר לשמוע ואסור לקבל, ועי' בהל' לשוה"ר שם ס"ג איך מותר לשמוע לתועלת.

שנה פשוטה: ד' טבת, ד' אייר, ד' אלול
שנה מעוברת: י"א טבת, כ"א ניסן, א' אלול

ג. אם רואה 'דברים הנכרים' שפלוני רוצה להזיקו - יכול לשאול את חבריו האם פלוני רוצה להזיקו.

ד. גם כששומע שפלוני רוצה להזיקו וכד', אסור לו להאמין אלא רק לחוש, ואסור לו להזיקו או לצערו בין בדבר קטן או גדול, ועדיין יחזיקו בחזקת כשרות וימשיך להיטיב לו.

שנה פשוטה: ה' טבת, ה' אייר, ה' אלול
שנה מעוברת: י"ב טבת, כ"ב ניסן, ב' אלול

ה. אסור לבקש מחבירו שיספר לו דבר שאין ממנו תועלת להבא, וגם כשיש תועלת, אסור לו להאמין אלא רק לחוש, וכ"ש שאסור לו להפציר בחבירו שיספר לו (כי בכך הוא חוטא ומחטיא).

שנה פשוטה: ו' טבת, ו' אייר, ו' אלול
שנה מעוברת: י"ג טבת, כ"ג ניסן, ג' אלול

ו. אסור לקבל רכילות אפי' אם זה אמת, ואם יש בזה ב' פנים (לצד הזכות ולצד החובה) - חייב לדונו לכף זכות.

ז. הכפרה על שמיעת רכילות היא שיוציא את הדברים מלבו ויקבל ע"ע שלא לקבל עוד לשוה"ר ורכילות ויתודה על העוון, ובזה יכופר לו אם עדיין לא סיפר הדבר לאחרים.

כלל ג'

שנה פשוטה: ל' כסלו*, ל' ניסן, ל' אב
*בחודש חסר ממשיכים
שנה מעוברת: ז' טבת, י"ז ניסן, כ"ז אב

א. אסור לרכל אפי' על אמת גמור ואפי' אם היה אומר את הרכילות גם בפני המדובר. וכשאומר בפני ממש - עווננו גדול יותר.

שנה פשוטה: א' טבת, א' אייר, א' אלול
שנה מעוברת: ח' טבת, י"ח ניסן, כ"ח אב

ב. אדם שריכל על חבירו בפני אדם אחר, אסור למדובר לשאול את המספר למה סיפר עליו בפני פלוני, ואפי' לומר 'שמעתי שסיפרת עלי כך וכך' אסור, אם ע"י זה יבין על מי מדובר.

ג-ד. אסור לרכל אפי' בפני אדם שלא קשור לסיפור (ואפי' אם מזהיר את השומע שלא יספר הלאה) וק"ו שאסור לספר לחבירו על מעשה שעשו לבניו או לקרוביו. ואם יש בזה תועלת - עי' בהל' לשוה"ר כלל י' סע' ו'.

כלל ד'

שנה פשוטה: ב' טבת, ב' אייר, ב' אלול
שנה מעוברת: ט' טבת, י"ט ניסן, כ"ט אב

א. אפי' אם מספר לחבירו דבר שהוא כבר יודע עליו, בכ"ז אם בגלל זה הוא יתבונן ויבין שיש בדבר זה עוולה, אסור לו לספר.

ב. אם אדם סיפר רכילות בפני שניים, ועבר א' מהם וסיפר, אסור לשני ללכת ולספר את זה שוב (ואפי' אם לא מוסיף כלום על דברי הראשון או שמספר בסתמא).

ג. אם עבר על איסור רכילות, צריך לבקש מחילה מהמדובר, ואז צריך לכפר על העוון שבין אדם למקום כדלעיל בהל' לשוה"ר כלל ד' סי"ב.

כלל ז'

אסור לו לספר את זה לאחר וק"ו שאסור לו להזיק למדובר עבור זה.

שנה מעוברת: י"ט טבת, כ"ט ניסן, ט' אלול
בשנה פשוטה ממשכים ללמוד גם את ההלכות של יום זה

י. מצוי שהזיקו לאדם בעסקו ויש בזה 'דברים' הניכרים' ואז הוא הולך ומספר את זה לאחרים, ודבר זה אסור, וכנ"ל בס"ט.

כלל ז'

שנה פשוטה: י"א טבת, י"א אייר, י"א אלול
שנה מעוברת: כ' טבת, ל' ניסן, י' אלול

א. אין חילוק באיסור רכילות בין אם המספר הוא איש או אשה, קרוב או רחוק, ובין אם מספר לאביו ואמו או לרבו, לאיש או אשה, לגדול או לקטן, בכל מקרה זה אסור.

שנה פשוטה: י"ב טבת, י"ב אייר, י"ב אלול
שנה מעוברת: כ"א טבת, א' אייר, י"א אלול

ב. ואסור לרכל אפי' על עם הארץ, ואם מרכל על ת"ח עוונו גדול יותר.

שנה פשוטה: י"ג טבת, י"ג אייר, י"ג אלול
שנה מעוברת: כ"ב טבת, ב' אייר, י"ב אלול

ג. ואסור לרכל גם לקרוביו של הנידון.
ד. ואסור לרכל בין בפני יהודי ובין בפני נכרי, ואם מרכל בפני נכרי - עוונו גדול יותר.

שנה פשוטה: י"ד טבת, י"ד אייר, י"ד אלול
שנה מעוברת: כ"ג טבת, ג' אייר, י"ג אלול

ה. אסור לקבל לשוב"ר אפי' מאשתו.

כלל ח'

שנה פשוטה: ט"ו טבת, ט"ו אייר, ט"ו אלול
שנה מעוברת: כ"ד טבת, ד' אייר, י"ד אלול

א. אם אדם דיבר ונשמע מדבריו גנאי על מישהו - זה אבק רכילות.
ב. וכן, אם משבח אדם בפני מישהו שיכול להזיקו - זה אבק רכילות.

שנה פשוטה: ז' טבת, ז' אייר, ז' אלול
שנה מעוברת: י"ד טבת, כ"ד ניסן, ד' אלול

א. אסור לקבל רכילות אפי' אם כבר סיפרו את זה לכמה אנשים.

ב. אסור לקבל רכילות אפי' אם מספר בפניו ואפי' אם הוא שותק (וגם אם בד"כ לא שותק) ואפי' אם זה אמת גמור.

שנה פשוטה: ח' טבת, ח' אייר, ח' אלול
שנה מעוברת: ט"ו טבת, כ"ה ניסן, ה' אלול

ג. אם לאדם נגרם נזק בעסקו - אסור לו לחשוך בשום אדם מיישראל (אא"כ יש עליו 'דברים' הניכרים).

ד. אסור לקבל רכילות אפי' אם שמע מב' אנשים ואפי' אם יצא קול על זה, ואפי' אם כוונת המספר לטובה.

שנה פשוטה: ט' טבת, ט' אייר, ט' אלול
שנה מעוברת: ט"ז טבת, כ"ו ניסן, ו' אלול

ה. אסור לקבל רכילות אפי' מאדם שנאמן לו כשנים, ואפי' אם אין שום צד זכות בדבר, אא"כ זה לתועלת ושראה את זה הדבר בעצמו.

ו. וגם כששומע לתועלת זה דווקא אם מאמין למספר כב' עדים גם בעניינים אחרים.

שנה מעוברת: י"ז טבת, כ"ז ניסן, ז' אלול
בשנה פשוטה ממשכים ללמוד גם את ההלכות של יום זה

ז. וזה רק בזמן התלמוד, אבל בזמננו אסור להאמין, ורק לחוש מותר.

שנה פשוטה: י' טבת, י' אייר, י' אלול
שנה מעוברת: י"ח טבת, כ"ח ניסן, ח' אלול

ח. ואסור לקבל אפי' ממסיח לפי תומו.

ט. אם רואה 'דברים' הניכרים' מותר לו להאמין וצריך לזה פרטים אלו: א. שלא יהיה בסיפור צד זכות על המדובר. ב. שיהא ניכר ממש ולא ניכר קצת. ג. שיראה את ה'דברים' הניכרים' בעצמו. ד. שיהיה לשומע תועלת מזה. ה. אפי' שמותר לו להאמין

משהיו מעידים עליו בבי"ד ושלא יחסרו הפרטים מס"ב.

ו. וגם כששנים מספרים - אם מספרים לאדם שידוע שיזיק אח"כ למדובר בלי רשות מהבי"ד - זה רק מציל מאיסור רכילות, אבל עדיין נקראים כ'מסייעים לידי עוברי עבירה' (כי ע"פ דין אסור לשומע להאמין לדברי המספר), ומכיון שכמעט ולא מצוי שימלאו כל הפרטים, וגם שבד"כ המספר לא מכיר באמת את כל חילוקי הדינים שבעסקה - ראוי להתרחק מלספר דברי רכילות לאדם שיזיק אח"כ למדובר בלי רשות מבי"ד.

שנה פשוטה: כ' טבת, כ' אייר, כ' אלול
שנה מעוברת: כ"ט טבת, ט' אייר, י"ט אלול

ז. אם רואה אדם שעשה רעה לחבירו - לאחר שיוכיחו, אם לא קיבל דבריו - יכול לספר לחבירו, ויבדוק היטב שימלאו לזה הפרטים הנ"ל (בס"ב).

ח. כשיש תועלת בסיפורו (במקרים שהובאו בכלל זה), אם ישלמו הפרטים הנ"ל - מותר לספר, אפי' בלי ששאלו ממנו, ואם לא הושלמו הפרטים - אסור לספר, ואפי' כשמפצירים בו.

ט. וגם כשמספר הדבר לאחרים - צריך להיזהר בפרטים אלו (וכדלעיל בכלל ג' ס"ג).

שנה פשוטה: כ"א טבת, כ"א אייר, כ"א אלול
שנה מעוברת: א' שבט, י' אייר, כ' אלול

י. אם רואה שאדם תמים רוצה לקנות בחנות שבעל החנות רוצה להערים עליו במקח (וק"ו כשבעל החנות בא לרמות אותו) - מותר לספר לו כדי להציל אותו מהרמאי (וצריך לזה את הפרטים מס"ב).

שנה פשוטה: כ"ב טבת, כ"ב אייר, כ"ב אלול
שנה מעוברת: ב' שבט, י"א אייר, כ"א אלול

יא-יב. וזה דוקא כשעדיין לא קנה, אבל אם כבר קנה מהרמאי - במקרה שכבר אין מדבריו תועלת (כגון שכבר אינו יכול להחזיר וכד'), אסור לספר (ואפי' אם הקונה שואלו). אבל אם עדין תהיה תועלת בדבריו - מותר לספר, וצריך לזה ה' תנאים אלו: א. שלא יגדיל את העולה יותר ממה שהיא. ב. שיכון לתועלת הקונה ולא משנאת המוכר,

ג. אם אדם ביקש מחבירו דבר ולא הביא לו, אסור לומר לו "ולמה לפלוני כן הבאת", וזה אבק רכילות (כי מזה הוא יבין שפלוני סיפר לו).

שנה פשוטה: ט"ז טבת, ט"ז אייר, ט"ז אלול
שנה מעוברת: כ"ה טבת, ה' אייר, ט"ו אלול

ד. וכן אם אומר לחבירו דבר שאינו גנאי ורק מקפיד על זה קצת - זה אבק רכילות.

ה. אסור לגלות סוד שאדם סיפר, אפי' אם זה לא רכילות.

כלל ט'

שנה פשוטה: י"ז טבת, י"ז אייר, י"ז אלול
שנה מעוברת: כ"ו טבת, ו' אייר, ט"ז אלול

בהל' לשוה"ר כלל י' מבואר מתי מותר לדבר לשוה"ר, ובכלל זה יבואר מתי מותר לדבר רכילות א-ב. אם רואה שחבירו רוצה להשתתף עם אדם רע מותר לו לומר אם ימלאו פרטים אלו: א. שיתבונן היטב אם זה באמת רע. ב. של יגזים בסיפור יותר ממה שהיה. ג. שיכון לתועלת, ושיתבונן אם באמת תבוא התועלת ע"י סיפורו. ד. שינסה קודם להגיע לתועלת בלי לספר את הרכילות. ה. אם תבוא ע"י זה רעה למדובר - אסור לו לספר (ועי' בס' ה' ו').

שנה פשוטה: י"ח טבת, י"ח אייר, י"ח אלול
שנה מעוברת: כ"ז טבת, ז' אייר, י"ז אלול

ג-ד. אם שמע על אחד שרוצה להזיק לחבירו, צריך לספר לחבירו כדי שידע להיזהר, אבל צריך להיזהר שימלאו בזה הפרטים הנ"ל (ודווקא אם כבר הוכיח אותו או שידוע שלא יקבל תוכחתו) ודווקא אם יודע שהשומע רק יזהר ממנו ולא יתקוטט עמו.

שנה פשוטה: י"ט טבת, י"ט אייר, י"ט אלול
שנה מעוברת: כ"ח טבת, ח' אייר, י"ח אלול

ה. אם אדם גמר ענין עם חבירו (וכבר עשו קנין על זה), אם יודע שע"י סיפורו לא יגרם נזק למדובר (ושתהיה תועלת לשומע) - מותר לו לספר אם ימלאו הפרטים מס"ב. אך כשמשער שיגרם נזק למדובר - אם הוא מספר ביחידי, אסור. ואם הם שנים, מותר לספר אם לא יגרם על ידם נזק יותר

כמו במקרים שהובאו בכלל זה ונמלאו הפרטים, שאז מותר (ועי' בהל' לשוה"ר כלל י' ס"ז). וגם ז' טובי העיר אסורים לגלות מה שנעשה שם, וכן, אסור לומר 'לא אני' (וכדלעיל בהל' לשוה"ר כלל ב' ס"א).

טז. אם ביקש מהמוכר שישמור לו מוצר מסויים, ובא אדם אחר והפציר במוכר למכור לו מוצר זה והמוכר נתרצה ומכר - כשיבוא האדם שביקש מהמוכר לשמור, אסור למוכר לומר שזה לא הוא אלא זה האדם השני שלקח לו את זה בעל כרחו (וגם האדם שהפציר במוכר עשה שלא כהוגן), ולפעמים מצוי שהאדם השני לא הפציר כ"כ או שהמוכר לא הודיע לו שזה שמור, וכדי שהמוכר לא יראה כשקרן הוא מפיל את העולה על האדם השני, ודבר זה אסור. אלא יאמר המוכר 'אני מכרתיה בשגגה לאחר'.

ודע, שכל איסור לשוה"ר ורכילות הוא רק על מי שהוא "עמיתך", אבל מי שכופר אפי' באות אחת מן התורה והמלעיגים מדברי חז"ל - מצוה לפרסמם ולגנותם לעין כל.

תמו הכללים מהלכות לשון הרע ורכילות

ושבאמת תבוא התועלת (וכשאין תועלת, מותר לו לשקר ולשבח את המקח). ג. ינסה שתגיע התועלת ע"י שיוכיח את הרמאי. ד. ינסה שתגיע התועלת בלי לספר את הרכילות. ה. ואם חושב שהקונה ילך ויאמר למוכר שפלוגי אמר לו שהמקח רע - צ"ע אם יכול לספר לו (כי מכשילו באיסור רכילות, ואם יאמר לו שלא לומר את שמו וישמע לו - מותר לספר).

שנה פשוטה: כ"ג טבת, כ"ג אייר, כ"ג אלול
שנה מעוברת: ג' שבט, י"ב אייר, כ"ב אלול

יג. ואם יודע שהקונה יעשה דין לעצמו ולא יתבע את המוכר לדין תורה, יש להזהר מלספר, וצריך לזה עוד ג' פרטים: א. שהמספרים ידעו מעצמם על ההונאה, ולא שספרו להם. ב. שיהיו ב' שמספרים. ג. שהמדובר לא ינוק יותר משאם יעידו עליו בבי"ד. וגם כשיתמלאו כל הפרטים הנ"ל (בס"ב-י"ג) הוא רק ניצול מאיסור רכילות אבל עדיין הוא מסייע לדבר עבירה (כי בגללו הקונה מזיק למוכר בלי רשות מבי"ד). וצריך להזהר מאוד בפרטים הנ"ל (שם).

שנה פשוטה: כ"ד טבת, כ"ד אייר, כ"ד אלול
שנה מעוברת: ד' שבט, י"ג אייר, כ"ג אלול

יד. אם ראובן חושד בשמעון שעשה מעשה פלוני - לא יאמר מי עשה אלא יאמר 'לא אני' (אא"כ זה

ציורים

דבריהם הם שקר), וגם שהם מחטיאי הרבים (כי בגללם אחרים ידברו בגנות החתן). וצריך להתרחק מאנשים כאלו, ואפי' אם יקרא שוטה עבור זה. וגם יש איסור לספר בגנות אבותיו (כדלעיל בהל' לשוה"ר כלל ד' ס"א).

שנה פשוטה: כ"ז טבת, כ"ז אייר, כ"ז אלול
שנה מעוברת: ח' שבט, י"ז אייר, כ"ז אלול

ו. והחסרונות שהותר לגלותם הם: חולי פנימי (שאינו גלוי וידוע) שיש לחתן (וצריך לזה את הפרטים מכלל ט' ס"ב), או שהחתן הוא אפיקורס. אבל אם יש בחתן חיסרון בחכמת התורה שלו - אסור לספר, כי הוא הפסיד לעצמו בכך שלא בחן את החתן. וכשרואה שהשדכנים מרמים את המחותן בנדוניא, אסור לו לספר א"כ יודע שהמחותן אכן יקיים את התחייבותו (וצריך את הפרטים הנ"ל), אבל אם לא יודע, בזה אסור לו לספר (כי ייתכן שכל צד מרמה את חברו, ויוצאים זה בזה) ז. ומותר לומר גם כשלמשודכת יש חולי פנימי, או שביתם בית פריצות, ודוקא אם ישמעו לדבריו, ואין צריך לזה את הפרטים הנ"ל (ועי' בבמ"ח סק"ט).

שנה פשוטה: כ"ח טבת, כ"ח אייר, כ"ח אלול
שנה מעוברת: ט' שבט, י"ח אייר, כ"ח אלול

ח. אם רואה שהמחותן מרמה לחתן - כדי שיהיה מותר לספר צריך פרטים אלו: א. שיתבונן היטב אם באמת המחותן מרמה את החתן. ב. שידע שהחתן לא יתרצה אם ידע מהרמאות, או שתהא תועלת מדבריו לחתן. ג. שהחתן לא ירמה ג"כ למחותן, כי אם כ"א מרמה על השני - אסור לספר. וצריך עוד לזה את הפרטים הנ"ל (בכלל ט' ס"ב).

ט. אבל אם כבר נשתדכו, ויודע שהמחותן ירמה לחתן, דינו כך: אם יודע שהחתן רק יחוש לדבריו ולא יעשה דין לעצמו בלי רשות מהבי"ד - מותר לספר אם ימלאו הפרטים הנ"ל (שם) וגם צריך את

שנה פשוטה: כ"ה טבת, כ"ה אייר, כ"ה אלול
שנה מעוברת: ה' שבט, י"ד אייר, כ"ד אלול

ציור ראשון

כבר כתוב בהל' רכילות כלל ט' סע' י"ג.

ציור שני

א. אם רואה שחבירו רוצה להשתתף עם פלוני, ויודע שפלוני יזיקו בשותפות - מותר לו לגלות לחבירו אם יתמלאו הפרטים הנ"ל בכלל ט' ס"ב.

ב. אבל אם כבר נשתתפו, תלוי בזה - אם חבירו רק יחוש לדבריו ויזהר מפלוני, אך לא יבטל את השותפות - מותר לספר (וצריך לזה את הפרטים הנ"ל). אבל אם בגלל סיפורו תבוטל השותפות - אסור לספר.

שנה מעוברת: ו' שבט, ט"ו אייר, כ"ה אלול
בשנה פשוטה מומשיכים ללמוד גם את ההלכות של יום זה

ג. וכן, אסור לייעץ לראובן להשתתף עם שמעון (וה"ה לענין שידוך או אומן וכד') אם יודע שהשותפות תזיק לראובן, ועובר בזה על "לְפָנַי עֹנֵךְ לֹא תִתֵּן מְכַשֵּׁל" שזה על הנותן עצה רעה לחבירו.

שנה פשוטה: כ"ו טבת, כ"ו אייר, כ"ו אלול
שנה מעוברת: ז' שבט, ט"ז אייר, כ"ו אלול

ציור שלישי

ד. אם רואה שחבירו רוצה להשתדך עם אדם שיש בו חסרונות כדלקמן בס"ו, ויודע שאם חבירו ידע מחסרונות אלו - הוא לא ירצה להשתדך עמו - מותר לו לספר.

וקודם שנבאר דין זה, נבאר גודל המכשילה שבזה: ה. מצוי שבאדם תמים או שאינו מתלוצץ כשאר חביריו, שחביריו אומרים שהוא שוטה ופתי, ועבור כך לא משתדכים עמו. ובאמת חביריו הם 'בעלי לשוה"ר' ו'בעלי מוציאי שם רע' (כי בד"כ

וכך'. ואסור להאמין לזה, אלא רק לחוש ולחקור אחר זה.

כללו של דבר, האדם צריך לשים לב על דרכיו ודיבוריו, ולא להתערב בעניני בין אדם לחבירו אא"כ יודע מתחילה שזה אמת, ושיכון לתועלת ולא משנאה, ושלא יצא מדבריו יותר מגדר הדין ח"ו, ואז ה' יעזור שלא נלכד בפח היצר.

**וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו
נפלאות. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.**

***

תם ונשלם חלק שני מספר חפץ חיים

הפרט הג' מס"ח. אבל אם יודע שהחתן יעשה דין לעצמו (בלי רשות מבי"ד) - אסור לספר.

**שנה פשוטה: כ"ט טבת, כ"ט אייר, כ"ט אלול
שנה מעוברת: י' שבט, י"ט אייר, כ"ט אלול**

י. אם יודע מעצמו שיש למשודכת מחלה פנימית שאינה ידועה - מותר לגלות אם ימלאו הפרטים הנ"ל (שם). אבל אם לא יודע מעצמו (אלא שאמרו לו) - אם ידע שהחתן רק יחוש לדבריו - מותר לו לספר (וצריך את הפרטים הנ"ל).

יא. ואם יודע שבית המחותן הוא בית פריצות (וכ"ש אם החתן הוא אפיקורס) - מותר לספר ולא צריך לזה שום פרט מהפרטים הנ"ל, וגם אם שמע מאחרים מותר לספר, ורק יאמר 'שמעתי כך